„Počátky“ jako problém

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

2006

jedná se o část původního dokumentu:

2006

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 27. 4. 2006

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 27. 4. 2006

„Počátky“ jako problém

Problém „počátků“ (resp. jednoho „počátku“) je prastarý; dalo by se vším právem říci, že tázání po ARCHÉ je spjato se samým počátkem filosofie. Je to důležitá idea, která měla obrovský význam pro uvažování nejen všech presokratiků, ale i pro dlouhou řadu dalších myslitelů, i když termín sám byl později buď opuštěn anebo přeznačen způsobem, který jej vlastně zbavil oné původní naléhavosti i inspirativnosti. Snad teprve teoretická fyzika druhé poloviny 20. století způsobila, že problém „počátků“ nabyl zase něco z původní naléhavosti a důsažnosti. Předně je tu aktualizován velmi starý problém, zda sám nejvlastnější počátek je pouze „jeden“, anebo zda počátků je více či dokonce mnoho. Nahlédneme-li neudržitelnost myšlenky, že „počátek“ (nebo „počátky“, pokud by jich bylo více) jsou čímsi „nehybným“ a trvalým, tj. nahlédneme-li, že musíme počítat s tím, že v základech všeho (tj. veškerenstva) je změna a pohyb (takže každou trvalost a „nehybnost“ musíme považovat za výsledek určitého organizování a tedy zpracování pohybu (pohybů), pak zřejmě nemůže za „počátek“ v pravém slova smyslu uznat nic, co by bylo „jsoucí“ ve smyslu uskutečněnosti anebo danosti, tedy nic, co by náleželo do sféry „jsoucího vcelku“, do rámce „veškerenstva“. Musíme tedy zamítnout také myšlenku (představu) nejstarších presokratiků (pokud ji správně chápeme a interpretujeme), totiž že ARCHÉ – navzdory tomu, že je čímsi pohyblivým a dokonce živým, jak s kritickým (až ironickým) odmítnutím dokládá Aristoteles – není jen na počátku, nýbrž i po vzniku všeho dalšího zůstává základem a počátkem nadále (a v tomto smyslu je čímsi trvale „vládnoucím“). Mohli bychom ovšem naopak zdůraznit onu funkci „vládnoucího“ a poněkud relativizovat zmíněnou „trvalost“ (ve smyslu jakési byť jen parciální neměnnosti): tedy pochopení oné „vlády“, vlastní „počátku“ (ARCHÉ), jako známého Rádlova „ty máš“ z konce Dějin filosofie II.

(Písek, 060427-1.)